

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ บ้านกับการบริโภค: การสร้างบ้านและความเป็นถิ่นฐาน
 ในเมืองเชียงใหม่
 ผู้เขียน นางสาวสุทธีณี บิณทวิหก
 ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
 คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. วสันต์ ปัญญาแก้ว ประธานกรรมการ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการของการสร้างบ้านและการใช้ชีวิตของ “คนเมือง” ที่โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรในเมืองเชียงใหม่ โดยการศึกษาในครั้งนี้มุ่งพิจารณากระบวนการทั้งหมดของการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่การหาทำเลที่ตั้งของบ้านเพื่อที่จะย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแห่งใหม่ โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญถึงการเข้ามาอยู่อาศัยในบ้านหลังใหม่รวมถึงการต่อเติม ดัดแปลง และตกแต่งพื้นที่บ้านของผู้อยู่อาศัยซึ่งหมายรวมถึงมิติทางสังคมต่างๆ เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่และพิธีกรรมอื่นๆ กระบวนการเหล่านี้นำไปสู่การทำให้บ้านหลังใหม่กลายเป็นสถานที่ที่น่าอยู่และเป็น “บ้าน” ตามที่ผู้อยู่อาศัยเลือกที่จะให้ความหมาย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากระบวนการทั้งหมดไม่ได้เป็นแบบแผนเดียวกันแต่กลับสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างหลากหลายตามภูมิหลังของแต่ละครอบครัวทั้งวิถีชีวิตและการทำกิจกรรมร่วมกัน

ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาพบว่า “บ้าน” ที่ตั้งอยู่ในโครงการหมู่บ้านจัดสรรที่มักถูกกำหนดการออกแบบ โดยเจ้าของโครงการและสถาปนิกที่สร้างภาพอุดมคติเกี่ยวกับครอบครัวและแบบแผนการดำเนินชีวิต (ของชนชั้นกลาง) ทว่าภายใต้ความเป็นมาตรฐานเดียวกันบ้านในลักษณะดังกล่าวมักไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของแต่ละครอบครัว ส่งผลให้บ้านเหล่านั้นต้องได้รับการดัดแปลง ต่อเติม จัดแบ่ง และตกแต่งพื้นที่บ้านขึ้นใหม่โดยเจ้าของบ้าน กระบวนการเหล่านี้เริ่มจากการปรับเปลี่ยน ตกแต่ง และแต่งแต้มบ้านขึ้นใหม่ซึ่งมักจะเริ่มขึ้นไม่นานหลังจากที่เจ้าของบ้านได้ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยหรือไม่ก็เมื่อมีความพร้อมทางการเงินหรือสามารถที่จะดำเนินการตามโอกาส

ที่เอื้ออำนวย การต่อเติมบ้านชี้ให้เห็นถึงการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อสนองความต้องการและสอดคล้องสัมพันธ์ไปกับชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหมายต่างๆ ของบ้าน และอุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังการใช้พื้นที่ที่มีจะถูกกำกับด้วยภูมิหลังและความผูกพันที่มีต่อบ้านหลังเก่าหรือภูมิลำเนาเดิม มากไปกว่านั้น การที่พื้นที่ภายในบ้านจะถูกใช้ไปอย่างไรนั้น มักสอดคล้องไปกับความเชื่อเรื่องโลกภูมิ บทบาททางเพศ และระบบอาวุโสที่ดำรงอยู่ในครอบครัว ดังนั้น การปรับเปลี่ยนตัวบ้าน (ทางกายภาพ) ให้กลายเป็น “บ้าน” (เชิงสังคม) ที่มีความหมายได้ส่งผลให้บ้านกลายเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ผลิตซ้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ตลอดจนอุดมการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะอุดมการณ์ผู้ชายเป็นใหญ่และระบบอาวุโสที่แฝงตัวอยู่ในระบบครอบครัวภายใต้การจัดการพื้นที่บ้าน

ในส่วนของการพิจารณาในระดับครอบครัวงานศึกษาชิ้นนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นถิ่นฐานผ่านการสร้างความสัมพันธ์หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนบ้านและชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้อยู่อาศัยในบ้านจัดสรรพยายามที่จะสร้างความรู้สึกร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นคนในชุมชนร่วมกันภายในหมู่บ้านจัดสรร การสร้างความเป็นถิ่นฐานดังกล่าวมักปฏิบัติการณ์ผ่านกิจกรรมทางสังคมที่นำไปสู่การสร้างความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและการสร้างเครือข่ายทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่จำเป็นต้องผูกติดกับสถานที่ทางกายภาพหรือผูกพันอยู่กับการเป็นคนละแวกเดียวกัน แต่อาจเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ตัดข้ามสถานที่ เช่น เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมสถาบันการศึกษา กลุ่มสมาคมต่างๆ นอกจากนี้ การทำกิจกรรมในแต่ละวันร่วมกันไม่ว่าจะเป็นไปตลาดนัดหรือห้างสรรพสินค้า ตลอดจนการบริโภคสื่อและความบันเทิงต่างๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

กล่าวโดยทั่วไป สายสัมพันธ์ทางสังคมของผู้อยู่อาศัยในบ้านจัดสรรที่มีต่อภูมิลำเนาเดิม ไม่ได้ถูกตัดขาดออกไป แต่ทว่ายังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองที่ยังเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้คนและสถานที่ในสังคมชนบท งานศึกษานี้ถือได้ว่าเป็นการพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนชั้นกลางระดับล่างที่เติบโตขึ้นมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาผ่านการสร้างบ้านที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันและเครือข่ายทางสังคมและการปรับเปลี่ยนคัดแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่ทางกายภาพและสังคม

Thesis Title	House and Consumption: A Production of Home and Locality in Chiang Mai City	
Author	Miss Sutthinee Binhawihok	
Degree	Master of Arts (Social Development)	
Thesis Advisory Committee	Dr. Wasan Panyagaew	Chairperson
	Associate Professor Dr. Pirote Khongthaweesak	Member

ABSTRACT

This thesis aims to make an understanding of “*Khon Mueang*” in their process of ‘home-making’ and of their ways of life. The group of people in question has relocated themselves to live in *Baan Jad San* (housing development) in the vicinity of Chiang Mai Metropolitan Area. The study undertakes the whole process of their settlement beginning from searching for appropriate locations to moving into newly constructed houses. It focuses particularly on how they, being residents in ‘the new village’, created and recreated home/place building which include innovation, decoration, transformation, etc. to make houses their homes.

The process also entails the social aspect, e.g., house-warming ceremony and other rituals. All these are to make their new abodes the sites of happy living, and their homes as defined by themselves. The study shows that there is no uniformity in the overall picture, rather the whole process reflect a variety of different families whose ways of life are embedded in their respective specific activities, outlook and background.

More often than not, houses in *Baan Jad San* are built according designs whose ‘sizes fit all’. Try as the architects and the contractors might, the designs are patterned according to their “ideal” (in the Weberian sense of the term) families and lifestyles. This generality is rather far from being compatible with the specificity of each family. To make the physical

building meet the requirement, the re-creation of the houses is called for. It is a composite task; namely adaptation, redecoration, renovation. This process of modification could begin as soon as the house buyers move in, or whenever their financial resources and other considerations permit. Apparently the process points to the management of space to suit the owner's desires and everyday life activities. Analytically, it expresses their meanings of home, their ideology underpinning the use of space, which is frequently framed by their previous abodes and home villages/towns. Furthermore how the space is supposed to be used is a question very much hinges on gender relations, the hierarchical order, (in) articulate beliefs, etc. within the family. Therefore the transition of the 'physical house' into 'social home' is at the same time the definition of social space. It is the space which expresses power relation, ideology of patriarchy and seniority.

In addition to the consideration at the household level, the study also embarks on the collective lives in the recently-constructed village. There have been various attempts to form 'the sentiment of shared community' within *Baan Jad San*. The formation takes different kinds of social bonding. It is not necessarily realized between and among those within the adjacent neighborhoods. Education, socio-economic status, workplace, membership of the past education institution, and also, temperament, come to play. Moreover, common daily activities such as shopping, shared dining, inclination of entertainment, etc. could also be the factors of association, durable or otherwise.

The former social ties with those in their previous residences, generally speaking, have not been discontinued. It can even be said that, for many, their urbanized ways of life are still linked with the ways and people in the rural settings. The thesis may offer an analytical picture of emerging lower strata of 'the middle class'. The means to achieve it is through the windows of their homes, which is subject to social bearings and constantly modified to their physical as well as social requirements.